

ПИТАННЯ НА ІСПИТ

Змістовний модуль 1

Філософія і наукове пізнання: проблеми та їх еволюція (історичний аспект)

1. Передумови становлення філософії. Сучасне тлумачення предмету філософії. Раціональне і ірраціональне у філософії. Духовно-практична інтенція філософії. Аналіз проблематики однієї з праць (на вибір): Агацці Е. Людина як предмет філософії; Мамардашвілі М.К. Як я розумію філософію; Ортега-і-Гассет Х. Що таке філософія?
2. Філософія як запитування. Своєрідність філософських питань та структура філософського знання.
3. Поняття світогляду, його структура, основні функції та історичні типи. Філософія та світогляд. Специфіка взаємозв'язку наукового і філософського світоглядів.
4. Міф, релігія, наука, мистецтво, філософія як способи розв'язання світоглядних проблем. Міфологія в традиційному та сучасному суспільстві.
5. Характерні риси релігійного типу світосприйняття. Особливості переходу від міфологічного до релігійного світогляду. Світові релігії та їх роль у сучасному глобалізованому світі.
6. Поняття культури. Сутність та особливості кроскультурного процесу. Культура індивідуально-особистісна та масова: їх роль у сучасній історії. Зміст і основні форми міжкультурної комунікації. Культура як духовна підстава діяльності вченого.
7. Концептуальні засади давньоіндійської культури і філософії (брахманізм, буддизм, індуїзм) та їх сучасні трансформації.
8. Концептуальні засади давньокитайської культури і філософії (даосизм та конфуціанство) та їх сучасні трансформації.
9. Основні риси світосприйняття та філософії природи античної епохи. Роль античної філософії в становленні теоретичного мислення.
10. Характеристика основних періодів розвитку античної філософії та їхній зв'язок із розвитком давньогрецької науки. Порівняльний характер «західної» та «східної» філософських традицій.
11. Діалогічний метод (діалектика) Сократа та сучасна філософія і наука.
12. Філософія Платона: світ ідей, теорія пізнання, космологія, соціально-політичне вчення. Аналіз проблематики праці Платона «Держава».
13. Філософія Аристотеля: поняття науки, критика теорії ідей Платона, вчення про категорії, види причин, суспільно-політичні погляди. Аналіз проблематики праць Аристотеля «Метафізика» або «Політика» (за вибором).
14. Школи еліністично-римської філософії: кініки, епікурейці, стоїки, скептики та ін.
15. Теоцентризм як характерна риса культури та філософії Середньовіччя. Основні течії західної середньовічної філософії: реалізм, номіналізм, концептуалізм.

16. Філософські ідеї в культурі Київської Русі. Вплив візантійської релігійно-філософської думки на філософську культуру Київської Русі. Аналіз проблематики праці Іларіона Київського «Слово про закон і благодать».
17. Особливості культури та філософії доби європейського Відродження: гуманізм, антропоцентризм, пантеїзм, натуралізм. Ренесансний гуманізм та утопія. Філософія історії та політики в праці Н. Макіавеллі «Державець».
18. Особливості філософії та культури Нового часу. Проблема пошуку методології пізнання: підходи емпіризму та раціоналізму (Ф. Бекон, Р. Декарт).
19. Філософія Просвітництва: наука, освіта та соціальний прогрес. Аналіз проблематики праці Ш. Монтеск'є «Про дух законів».
20. Острозька академія, братські школи, Києво-Могилянська академія і формування нового типу освіти в Україні, Східній Європі.
21. Філософські погляди Г. Сковороди. Аналіз однієї з праць.
22. Філософія Ім. Канта: теорія пізнання, вчення про антиномії, етика.
23. Філософія Г.В.Ф. Гегеля: принцип тотожності мислення та буття, панлогізм, діалектика, розуміння історії. Аналіз співвідношення абстрактного та конкретного в пізнанні за працею Гегеля «Хто мислить абстрактно?».
24. Філософія Л. Фейєрбаха: антропологічний принцип та вчення про релігію.
25. Філософія К. Маркса: основні ідеї та їх історична доля. Аналіз проблематики однієї з праць (на вибір): Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 р. (глава «Відчужена праця»); Маркс К., Енгельс Ф. Німецька ідеологія. Розд.1; Фромм Е. Концепція людини у Маркса.
26. Некласична філософія ХІХ ст.: опозиція раціоналізму у метафізиці волі А. Шопенгауера. Світ як воля та уявлення.
27. Некласична філософія ХІХ ст.: С. К'єркегор про екзистенційний характер філософської істини.
28. Некласична філософія ХІХ ст.: нігілізм Ф. Ніцше (аналіз основних ідей).
29. Українська соціально-політична і наукова думка ХІХ – першої половини ХХ ст. Формування української національної ідеї (Т. Шевченко, М. Костомаров, І. Франко, В. Вернадський, Д. Донцов, В. Липинський, М. Хвильовий – аналіз одного з концептуальних підходів на вибір).
30. Антропологічний ренесанс у філософії ХХ ст. (аналіз концепцій М. Шелера, Х. Плеснера, А. Гелена, Е. Кассірера та ін. – двох на вибір).
31. Герменевтика: проблема інтерпретації та розуміння, герменевтичне коло. Герменевтична філософія як методологія соціогуманітарних наук.
32. Релігійна філософія ХХ ст.: неотомізм, тейярдизм, сучасна протестанська теологія та метафізика, релігійний персоналізм, російська релігійна філософія (аналіз однієї течії за вибором). Аналіз однієї з праць на вибір: Г. Марсель. До трагічної мудрості та за її межі; П. Тейяр де Шарден. Феномен людини; М.О. Бердяєв. Джерела та смисл російського комунізму.
33. Людське існування як фундаментальна проблема екзистенціальної філософії: основні представники, школи, проблеми, категоріальний апарат. Аналіз однієї з праць (на вибір): Ж.-П.

Сартр «Екзистенціалізм – це гуманізм»; А. Камю «Міф про Сізіфа».

34. «Постмодерністський поворот» в культурі ХХ ст. Характеристика культури премодерну – модерну – постмодерну. Філософський постмодернізм (Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко).
35. «Комунікативний поворот» у сучасній культурі та філософії: проблеми, основні поняття, етапи розвитку, представники. Аналіз проблематики однієї з праць К.-О. Апеля, М. Бубера, Ю. Габермаса, О. Гьоффе, К. Ясперса та ін. за працею Л.А. Ситниченко. Першоджерела комунікативної філософії. – К., 1996.
36. Українська релігійно-філософська думка ХІХ-ХХст. (П. Юркевич, В. Соловйов, М. Бердяєв, Л. Шестов – аналіз двох вчень за вибором).

Змістовний модуль 2

Онтологія, гносеологія, феноменологія

37. Онтологія як вчення про буття. Історичні типи онтології. Принцип тотожності мислення і буття. Екзистенціональний вимір людського буття.
38. Історичні типи метафізики. Основні поняття оновленої метафізики. Постметафізичне мислення.
39. Філософія і наука. Історичні форми взаємодії та протистояння.
40. Свідомість як онтологічна проблема. Матерія і свідомість. Соціальна онтологія свідомості (Г.В.Ф. Гегель, К. Маркс, М. Вебер).
41. Основні філософські концепції свідомості. Структура свідомості. Свідомість як проблема феноменології. Феноменологія свідомості.
42. Умови і можливості людського пізнання. Поняття суб'єкта і об'єкта. Способи та форми взаємодії суб'єкта та об'єкта у науковому пізнанні.
43. Методи, форми, рівні пізнання. Єдність чуттєвого і раціонального у пізнавальному процесі. Методологічна свідомість.
44. Дискурсивний та інтуїтивний характер пізнання. Вплив історичних та соціокультурних факторів на пізнання. Поняття парадигми та наукового співтовариства. Науково-дослідні програми та їхні історичні типи. Методологічна роль парадигми і дослідницької програми у теоретичному пізнанні.
45. Мова та логіко-поняттєвий апарат наукового пізнання. Мова як засіб комунікації. Концепти та концептуалізація. Комунікативні, знаково-семіотичні та дискурсивні виміри наукового пізнання. Комунікативність філософії. Філософський зміст поняття «дискурс».
46. Місце і роль феноменології та герменевтики в сучасному науковому пізнанні. Методологічний потенціал феноменології та герменевтики у гуманітарному пізнанні. Постметафізичне концептуальне мислення: опозиції теорія - сценарій, метод - дискурс, поняття - метафора, істина - консенсус.

47. Філософія науки: проблема демаркації природознавства і гуманітарії. Парадигма діалогічності в гуманітаристиці. Єдність і відмінність природничо-наукового і соціально-гуманітарного пізнання.

Змістовний модуль 3

Філософія світоглядної культури

48. Соціальне буття як проблема. Предмет, об'єкт і функції соціальної філософії. Соціальна філософія в структурі філософського знання.
49. Поняття соціальної структури суспільства і ієрархічного рівня його організації. Проблеми формування національної еліти. Динаміка соціальної структури сучасного українського суспільства.
50. Суспільне і біологічне в людині. Філософські аспекти антропосоціогенезу.
51. Феномен духовності, її структура і творча спрямованість. Духовне життя суспільства. Цінності, як ядро духовного світу людини.
52. Теорія суспільного договору: Гоббс, Руссо, Локк, Монтеск'є.
53. Місце філософії історії в системі сучасних філософських знань, її взаємозв'язок з іншими галузями філософського пізнання.
54. Історична реальність як об'єкт філософії історії. Основні підходи до виміру історичного процесу. Специфіка законів історії, їх відмінність від законів природи.
55. Сенс, направленість, періодизація, скінченність та нескінченність як проблеми філософії історії. Розуміння свободи історичного вибору.
56. Проблема суб'єктів історії: нації, класи, маси. Роль особистості в історії.
57. Прогрес та регрес. Іудаїзм, християнство, просвітництво. Філософія Монтеня та Руссо. Гегельянство та марксизм.
58. Циклічне витлумачення історичного процесу (від Полібія до А. Тойнбі).
59. Роль економіки в суспільстві: трансформації економіки та політики в сучасному світі. Роль людського капіталу. Основні філософсько-економічні категорії. Сутність феномена власності. Бізнес як реальність сучасного суспільно-історичного процесу.
60. Співвідношення цивілізації та культури (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі, М. Бердяєв).
61. Роль духовних чинників в історичному процесі. Концепції кінця історії (Г. Гегель, Ф. Фукуяма) та вісьової епохи К. Ясперса.
62. Поняття традиційного, індустріального та постіндустріального суспільства. Ідея інформаційного суспільства.
63. Політика і політична організація суспільства та їх роль у визначенні суспільних процесів. Аксіологічно-світоглядні принципи легітимності політики. Політичні системи суспільства: особливості політичної системи сучасної України.

64. Право і правосвідомість. Ідея правової держави. Право і закон. Право і справедливість. Держава як умова здійснення права у соціальному просторі. Право і мораль: особливості взаємозв'язку.
65. Громадянське суспільство і держава. Проблеми становлення громадянського суспільства в Україні.
66. Наука як чинник суспільного розвитку. Багатовимірність феноменанауки і багатоаспектність його філософського осмислення. Техніка і технологія в системі культури. Техніцизм.
67. Феномен сучасної глобалізації: економічний, технологічний, екологічний, інформаційний та інші аспекти. Базові аспекти глобалізації: торгівля й фінансові транзакції; рух капіталу та інвестицій; міграція людей та розповсюдження знань.
68. Прогнози і перспективи розвитку сучасної цивілізації. Глобальні проблеми сучасності. Римський клуб і його основні доповіді з питань світової проблематики та майбутнього людства.
69. Людина та комп'ютер напочатку 3-го тисячоліття – проблема конкурентноспроможності. Проблема віртуалізації світу.

Змістовний модуль 4

Методи, методологія і практика науково-дослідної діяльності

70. Поняття науки. Екстерналізм та інтерналізм науки. Класична, некласична та постнекласична наука. Зміна філософських засад науки при переході від класичної до некласичної та постнекласичної науки. Наука в системі техногенної цивілізації.
71. Чуттєве і раціональне емпіричне і теоретичне пізнання.
72. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання та їх форми.
73. Специфіка фундаментального і прикладного наукового пізнання.
74. Поняття наукової картини світу. Історичні типи наукових картин. Гуманітарна картина світу.
75. Наука і гуманізм: етика вченого і її значення в науковій діяльності. Персональна етика вченого. Проблеми етичного регулювання наукових досліджень.
76. Сучасний процес глобалізації, його характерні риси, протиріччя і проблеми (С.Б. Кримський., Ю.В. Павленко. Цивілізаційний розвиток людства. – Київ, Фенікс. – 2007 – 313с.)
77. Критерії науковості пізнання. Наука і псевдонаука: головні відмінності, проблема демаркації. Наука і паранаука.
78. Особливості технічного пізнання відношення науки і техніки, наукового і технічного пізнання. Інженерний (Е. Капп, П. Енгельмейєр, Ф. Дессауєр) та гуманітарний (Л. Мемфорд, Х. Ортега-і-Гассет, М. Гайдеггер, Ж. Елльоль) напрямки філософії техніки.

79. Наукове пізнання і світогляд вченого. Цінність науки. Поняття етосу науки. Наука і філософія, наука і релігія, наука і мистецтво.
80. Факт, проблема, гіпотеза, концепція і теорія як форми наукового пізнання: їх специфіка і роль в науці.
81. Взаємодія науки і практики як процес розвитку відносин опредметнення і розпредметнення в науковій діяльності.
82. Наслідки глобалізації для людини і суспільств та для творчої діяльності вченого. Нові імперативи відповідальності вченого в умовах глобалізації.
83. Наука як засіб розвитку світогляду і креативних можливостей людини. Поняття креативної людини.
84. Наукова парадигма, її особливості і роль в науковому пізнанні (Т.Кун).
85. Специфіка і перспективи сучасних NBIC (нано-,біо-,інфо-,когно-) технологій.